

ปัญหาการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

The Problem of Determining Liability for Mental Damages Arising from Unsafe Products

ธีรศักดิ์ กองสมบัติ¹

Teerasak Kongsombut¹

Received: 30 July 2021

Revised: 21 September 2021

Accepted: 12 October 2021

บทคัดย่อ

ปัญหาที่ผู้บริโภคมักเผชิญคือความไม่สะดวกในการตรวจว่าสินค้าที่ตนได้มานั้นอาจเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อตนและเป็นไปได้ว่าเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจหรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นๆ ได้ และหากความเสียหายเกิดขึ้นแล้วการเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจหรือค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินยังมีประเด็นที่ควรต้องสนใจ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความหมาย ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2. ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจของต่างประเทศ 3. วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจของไทย และ 4. เสนอแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าเสียหายทางจิตใจ โดยใช้กลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเอกสารทางกฎหมาย คำพิพากษา ตำรา แสดงและอภิปรายผลในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่าหากเป็นความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ มักไม่เกิดปัญหาในการกำหนดค่าเสียหาย แต่การเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจหรือค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินมีการกำหนดค่าเสียหายที่ทำให้เกิดประเด็นที่ในทางกฎหมาย เนื่องจากในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ได้กำหนดหลักเกณฑ์ใหม่อันขัดต่อหลักการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางละเมิดหรือการเรียกร้องทางแพ่ง กล่าวคือ มาตรา 11 ในพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ค่าเสียหายทางจิตใจนอกจากผู้เสียหายแล้ว บุคคลผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหายโดยอาจเป็นสามี ภรรยา บุพการีหรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ถือว่าบุคคลเหล่านี้ได้รับความเสียหายและสามารถมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจได้อีกด้วย ซึ่งถือว่าขัดต่อหลักการเรียกร้องค่าสินไหมฯ ที่มีอยู่ ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางละเมิดที่จะเห็นได้ว่าการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจเป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้เสียหายเองอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้พิจารณาถึงหลักกฎหมายดังกล่าวและเห็นว่าสังเกตุว่าการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจให้กับผู้เสียหายเองนั้นโดยปกติแล้วเป็นเรื่องที่ชอบธรรมกับผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายทางจิตใจและสมควรอย่างยิ่งยวด

¹ อาจารย์ประจำ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer, Faculty of Laws Mahasarakham university

ที่จะได้รับการเยียวยา แต่การให้ค่าเสียหายทางจิตใจอันเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมและเป็นความรู้สึกส่วนบุคคล หากกำหนดให้บุคคลอื่นสามารถเรียกร้องค่าสินไหมช้ได้นั้น เป็นการเพิ่มความรับผิดชอบให้กับผู้กระทำละเมิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงที่พิสูจน์ได้ยาก และเมื่อพิจารณาจากการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แม้แต่นำคำพิพากษาของศาลฎีกาต่างกำหนดการชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจที่เคร่งครัดอย่างมากเช่นเดียวกัน อีกทั้งโดยหลักของการเยียวยาผู้เสียหายนั้นจะต้องไม่ไปสร้างความอยุติธรรมที่เกินขอบเขตของความเสียหายที่แท้จริงให้กับผู้ที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

คำสำคัญ: ค่าเสียหายทางจิตใจ, สินคำที่ไม่ปลอดภัย, ค่าสินไหมทดแทน

Abstract

As a consumer, examining product safety is complicated and it is likely that the consumer may use goods that can cause harm to life, body, health, hygiene, mental health or assets of themselves or even others. When damages occur, it is acceptable that the damages by obvious causes and evidence can be indicated by monetary values. However, the damages that cause damage to mental health which cannot be estimated into monetary value seems problematic in legal consideration. Therefore, this research aims 1. To investigate the definition, history, and relevant concepts, 2. Compare between Thai and foreign laws, 3. analyse existing problems regarding mental damage, and 4. suggest views on the legislation of mental damage. This qualitative research employed documentary research methods to collect data from relevant legal literature. The results are presented in descriptive analysis.

The results of the study claimed that the liability from damage arising from unsafe products act has recently legislated against rule of law in claiming compensation from the perpetrator as according to the civil law. As mentioned in the article 11 of that said act, besides the injured person, their stakeholders including of spouses, parents, or heirs can claim the compensation for mental damages in case of the death of the injured person. Theoretically, these stakeholders have been injured mentally; therefore, it is right to demand the compensation for their mental damages from the perpetrator. This article would be against the existing principle to claim compensation in a civil case. It prescribes that mental compensation is strictly specifically reserved for the injured person to claim; in this case the researcher agrees that the injured person deserves the right to be compensated and redress. Nevertheless, mental claim is conceptual and personal; therefore, allowing the stakeholders to claim for such mental compensation may cause the perpetrator to have more liability from the damages that cannot be proved particularly. Specifying compensation in a case of civil law including of the supreme court judgement demanded strict mental compensation for the injured person only. Moreover, it is important to bear in mind that the principles of compensation may not constitute injustice more than actual damage caused by the perpetrator to pay the compensation.

Keywords: Mental damages, unsafe products, compensation

บทนำ

ปัจจุบันสินค้าไม่ว่าจะผลิตในประเทศหรือนำเข้า ต่างมีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้และเทคโนโลยีในระดับที่สูงกว่าที่เป็นมาในอดีต ดังนั้นการที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าที่ตนได้มานั้นเป็นสินค้าที่ปลอดภัยอาจกระทำไม่ได้โดยยาก และเมื่อความเสียหายเกิดขึ้นแล้วหากเป็นความเสียหายที่มีหลักฐานชัดเจนก็มักไม่ค่อยมีปัญหาในการกำหนดค่าเสียหาย แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ หากผู้เสียหายต้องการเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจ การกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวเกิดประเด็นที่น่าสนใจในทางกฎหมายอย่างมาก เนื่องจากในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ได้กำหนดหลักเกณฑ์ใหม่อย่างหนึ่งอันขัดต่อหลักการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางละเมิด กล่าวคือ กำหนดให้ค่าเสียหายทางจิตใจ ที่นอกจากผู้เสียหายจะสามารถเรียกร้องได้แล้ว บุคคลผู้มีส่วนได้เสียกับผู้เสียหายโดยอาจเป็น สามี ภริยา บุพการีหรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหาย ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายและบุคคลเหล่านี้ได้รับความเสียหายต่อจิตใจสามารถมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจได้อีกด้วย ซึ่งถือว่าขัดต่อหลักการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางละเมิดอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงหลักกฎหมายดังกล่าวและเป็นที่น่าสังเกตว่าการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจให้กับผู้เสียหายเองนั้นโดยปกติแล้วเป็นเรื่องที่ชอบธรรมกับผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายทางจิตใจและสมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการเยียวยา แต่การให้ค่าเสียหายทางจิตใจอันเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม และยังกำหนดให้บุคคลอื่นสามารถเรียกร้องค่าสินไหมฯได้นั้น เป็นการเพิ่มความรับผิดให้กับผู้กระทำละเมิดที่มากจนเกินไปจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และเมื่อพิจารณาจากการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาณิชย์จะเห็นได้ว่าการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจเป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้เสียหาย และแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาต่างกำหนดการชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจที่เคร่งครัดอย่างมากเช่นเดียวกัน อีกทั้งโดยหลักของการเยียวยาผู้เสียหายนั้นจะต้องไม่ไปสร้างความ อยู่ดีธรรมที่เกินขอบเขตของความเสียหายที่แท้จริงให้กับผู้ที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทน

นอกจากนี้การกำหนดจำนวนค่าเสียหายทางจิตใจเป็นสิ่งที่คำนวณได้ค่อนข้างยาก ต้องสามารถอ้างอิงถึงการกระทำที่รุนแรงของจำเลย แต่ในความเป็นจริงจะเห็นได้ว่าการการได้รับอันตรายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้บริโภคจะกล่าวอ้างถึงความเสียหายจากการกระทำของผู้ประกอบการได้อย่างไร และโดยส่วนใหญ่จากแนวคำพิพากษาของศาลต่างประเทศก็ล้วนปฏิเสธที่จะเยียวยาความเสียหายทางจิตใจเพราะการพิสูจน์ความเสียหายทางจิตใจและการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องยาก และหากมีการฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายทางจิตใจอย่างไร้ขอบเขตอาจก่อให้เกิดปัญหาคดีความล้นศาลได้ เพราะฉะนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าหากพระราชบัญญัตินี้กำหนดหลักเกณฑ์ของค่าเสียหายทางจิตใจเช่นนี้แล้วจะเกิดความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของต่างประเทศได้หรือไม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความหมาย ความเป็นมาของการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อศึกษากฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ
3. วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจของไทย โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

4. เพื่อเสนอแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับค่าเสียหายทางจิตใจเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในทางปฏิบัติ

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือกฎหมายทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ งานวิจัย บทความ คำพิพากษาศาลฎีกา และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต แล้วนำความรู้ที่ได้มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบในประเด็นต่างๆ

ผลการศึกษา

ความเสียหายทางจิตใจ หมายถึง ความเศร้าโศกเสียใจ ความเจ็บปวด ทุกข์ทรมานอย่างรุนแรงและยาวนาน ไม่สบายใจอย่างมาก รวมถึงปฏิกิริยาทางจิตใจ เช่นความหวาดกลัว ความกังวล ได้รับความอับอาย เสียเกียรติคุณชื่อเสียง ได้รับความสะเทือนใจอย่างกะทันหัน ทำให้ขายหน้า หรือ ความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน (Smith, 2006) การกระทบกระเทือนทางอารมณ์ นำไปสู่ความเสียหายทางจิตใจได้ง่ายจนถึงเจ็บป่วยทางจิตใจที่ร้ายแรง (พิทวัส สุนทรพิันธ์, 2524: 168)

สำหรับความหมายของความรับผิดที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหมายถึง สินค้าที่ก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีการเก็บรักษา คำเตือนหรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันถึงคาดหมายได้ อันนำไปสู่ความรับผิดทางแพ่งของผู้ผลิตสินค้า สำหรับความเสียหาย

ในชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินอื่นของบุคคล อันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย (อนันต์ จันทโรภากร, 2544) การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบเรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย

ต่อมาเป็นการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจตามพรบ.ความรับผิดที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยซึ่งปรากฏอยู่ในมาตรา 11(1) ดังนี้ “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย (1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ ซึ่งอาจหมายถึงความเศร้าโศกเสียใจ หรือการได้รับผลกระทบทางจิตใจบางอย่างจากการต้องสูญเสียบุคคลภายในครอบครัวจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้นผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายต่อร่างกาย สุขภาพ อนามัย และเป็นเหตุทำให้เจ็บปวดทุกข์ทรมาน หวาดกลัว วิตกกังวล โศกเศร้า เสียใจ อับอายเช่นนี้ ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจจากผู้ผลิตผู้นำเข้าสินค้าได้ นอกจากนี้แม้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นถึงแก่ความตายไปก่อน ดังนี้สิทธิเรียกร้องความเสียหายต่อจิตใจของผู้เสียหายนั้น พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ สามี ภริยา บุพการี ในที่นี้ คือ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด ผู้สืบสันดานในที่นี้คือ ลูก หลาน เหลน ลื้อ ของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจด้วย

ประการต่อมาเป็นการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายต่างประเทศโดยแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) ประเทศอังกฤษ

ศาลในประเทศอังกฤษได้ถือเป็นแนวปฏิบัติว่าผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมานและความเสียหายในอนาคต เช่น การขาดประโยชน์ในการทำหาได้ในอนาคต การสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพ สำหรับกรณีความเสียหายทางจิตใจนั้นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษ (Consumer Protection Act, 1987) มาตรา 6(7) บัญญัติว่าให้ถือว่าการฟ้องร้องคดี Product Liability ตามบทบัญญัติใน Part I เป็นการฟ้องร้องคดีละเมิด ดังนี้ “โดยหลักทั่วไปแล้วศาลอังกฤษจะไม่ให้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายทางจิตใจ เช่น ความโศกเศร้า ความเสียใจ แต่ถ้าเป็นความเสียหายแก่จิตประสาท ศาลจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเสียหายทางร่างกาย 2) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตามกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา(Product Liability Fairness Act of 1995) มาตรา 101(11) บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เป็นผลมาจากได้รับบาดเจ็บรวมถึงความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความสะท้อนทางจิตใจความทุกข์ทางจิตใจ การสูญเสียทางสังคม มิตรภาพ ทำให้เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง หรือได้รับความอับอาย ดังนี้

“กรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นแก่ชีวิตและร่างกายนั้นกฎหมายยอมให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินทั้งที่เกิดขึ้นแล้วและยังไม่ได้เกิดขึ้นในอนาคตเช่น ความเสียหายที่เป็นตัวเงินอันได้แก่ ความเจ็บปวดและการทุกข์

ทรมาน การตกใจ ความอับอายขายหน้า ความวิตกกังวลและความกลัว ซึ่งความเสียหายทางจิตใจนี้กฎหมายสหรัฐอเมริกา แยกพิจารณาออกเป็นสามกรณี คือ

(1) การลงโทษในกรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายทางจิตใจโดยเจตนา กรณีนี้ต้องปรากฏว่าจำเลยได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และต้องเป็นการกระทำที่คาดหมายได้ว่าวิญญูชนจะได้รับความเสียหายทางจิตใจ

(2) การลงโทษในกรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายทางจิตใจโดยประมาท กฎหมายของรัฐส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ยอมให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายทางจิตใจที่เรียกว่า เว้นแต่ความเสียหายทางจิตใจนั้นเป็นผลมาจากความเสียหายทางร่างกาย

(3) ความเสียหายทางจิตใจอันเกิดจากการได้รับอันตรายของผู้อื่น ในกรณีที่บุคคลได้รับความเสียหายทางจิตใจเมื่อประสบหรือพบเห็นผู้อื่นได้รับอันตราย ซึ่งใน The Restatement (second) of Torts, section 313(2) ระบุว่าผู้ที่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายทางจิตใจในกรณีที่พบเห็นผู้อื่นได้รับบาดเจ็บนั้น จะต้องอยู่ในบริเวณอันตรายด้วย หลักนี้เรียกว่า “Zone-of-Danger Rule”

3) ประเทศญี่ปุ่น

ตามกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น (Product Liability Law) นั้นมีความสำคัญว่า “ความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาในกฎหมายฉบับนี้ คือ ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคล ยกเว้นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สินค้าที่ซื้อมาครอบครองนั่นเอง”

แต่กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น (Product Liability Law) ก็ไม่ได้

กำหนดขอบเขตค่าสินไหมทดแทนเอาไว้ว่าจำเลยจะต้องรับผิดชอบอย่างน้อยเพียงใด ดังนั้นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิด และแม้ประเทศญี่ปุ่นจะนำ EC Directive มาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายของตน แต่ก็ไม่ได้นำแนวคิดในการกำหนดค่าเสียหายขั้นต่ำและขั้นสูงมาบัญญัติไว้เพราะเห็นว่าไม่เหมาะสมกับระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ในเรื่องของความเสียหายทางจิตใจนั้นกฎหมายญี่ปุ่นจะยอมให้เรียกได้ก็ต่อเมื่อมีความเสียหายทางร่างกายเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายด้วย

ในคดีผู้บริโภคฟ้องให้บริษัท McDonald's สาขาประเทศญี่ปุ่นให้รับผิดชอบความเสียหายเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1995 ที่โจทก์ได้ดื่มน้ำส้มที่มีสารเจือปนศาลตัดสินให้จำเลยรับผิดชอบต่อโจทก์สำหรับค่าทนายความและความเสียหายทางจิตใจจากการดื่มน้ำส้มสารเจือปนรวมเป็นเงิน 100,000 เยน (มานิตย์ วงศ์เสรี และคณะ, 2544)

การอภิปรายผลการศึกษา

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพปัญหาในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยได้แยกวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์การใช้ดุลยพินิจในกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หลักเกณฑ์ในการใช้ดุลยพินิจเพื่อกำหนดค่าเสียหายของศาลไทยมีอยู่ 3 วิธี (เพ็งเพ็งนิติ, 2552) คือ

1.1 การกำหนดค่าเสียหายที่เป็นการลงโทษ

ในบางกรณีการกระทำละเมิดเป็นการกระทำที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงออกอาจ ห้ามปราม

แล้วยังไม่พึง ช่มเหรงรังแก ทำทนายอำนาจกฎหมายของบ้านเมือง ทารุณ โหดร้าย ศาลจึงใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเป็นเยี่ยงอย่าง เป็นการพิจารณาถึง ความชั่วร้ายของจำเลย โดยกำหนดให้ชดใช้ค่าเสียหายมากกว่าความเสียหายที่เป็นจริงหรือสูงกว่าปกติ เพื่อเป็นการลงโทษผู้ทำละเมิด ศาลในบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกามีการใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเป็นการลงโทษที่สูงมาก ดังคดีตัวอย่างต่อไปนี้

ก. คีร์ถยนต์ บี เอ็ม ดับบลิว เมื่อปี ค.ศ. ๑๕๕๐ โจทก์ซื้อรถยนต์ ยี่ห้อ บีเอ็มดับบลิว ซึ่งเป็นรถใหม่จากตัวแทนจำหน่ายในราคา ๔๐,๐๐๐ เหรียญเศษ (๑ เหรียญสหรัฐ เท่ากับ ๔๐ บาท) หรือ 9,500,000 บาทเศษ โจทก์พบภายหลังว่ารถยนต์คันดังกล่าวมีการทำสีใหม่โดยผู้ขายไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่มีการทำสีใหม่ อันเป็นความผิดฐานฉ้อโกง คณะลูกขุนตัดสินให้ บี เอ็ม ดับบลิว ชดใช้ค่า ทดแทน 4,000 เหรียญ หรือ 160,000 บาท และกำหนดค่าเสียหายอันเป็นการลงโทษอีก 4 ล้านเหรียญ หรือ 160 ล้านบาท แต่ศาลสูงสุดแห่งอลาบามาได้ลดค่าเสียหายอันเป็นการลงโทษเหลือ 2 ล้านเหรียญ หรือ 80 ล้านบาท

ข. คดีกาแฟร้อนแมคโดนัลด์ เมื่อปี ค.ศ. 1994 นางไลเบค อายุ 79 ปี ขับรถยนต์เข้าไปซื้อกาแฟ ราคา 48 เซนต์ จากร้านแมคโดนัลด์ แล้ววางถ้วยกาแฟที่หน้าตัก เปิดฝาเพื่อเติมครีมและน้ำตาล น้ำร้อนได้หกจากถ้วยโฟมลวกขาทั้งสองข้างและเป่าจนไหม้ นางไลเบคเข้ารับรักษาตัวที่โรงพยาบาล คณะลูกขุน ตัดสินให้นางไลเบคชนะคดี โดยให้ค่าทดแทน 160,000 เหรียญ หรือ 6,500,000 บาท และ 2.7 ล้านเหรียญ หรือ 108 ล้านบาท สำหรับค่าเสียหาย อันเป็นการลงโทษต่อแมคโดนัลด์สำหรับกาแฟที่ร้อนเกินไป (คืออุณหภูมิสูง กว่าบรรทัดฐานทางอุตสาหกรรมจนทำให้ผิวหนังไหม้ได้) แต่ผู้พิพากษาได้ลด

ค่าเสียหายอันเป็นการลงโทษเหลือ 450,000 เหรียญ หรือ 15,200,000 บาท 3 เท่าของจำนวนค่าทดแทน)

ค. คดีถูกลงนิรภัยเป็นพิษ เมื่อปี ค.ศ. 1999 ผู้พิพากษาศาลสหรัฐ ได้พิพากษาให้บริษัท เดมเลอร์ ไครสเลอร์จ่ายค่าเสียหาย 58.5 ล้านเหรียญ หรือ 2,340 ล้านบาท แก่นางหลุยส์ ครอว์เลย์ ที่เกิดอุบัติเหตุเมื่อปี 1992 ขณะขับ รถยนต์ ไครสเลอร์ และถูกลงนิรภัยพองตัวออกมา ทำให้ข้อมือซ้ายถูกเผาไหม้ (หนังสือพิมพ์มิตเชน ฉบับวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2542)

จากคดีดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าแม้การกำหนดค่าเสียหายในคดีดังกล่าวเป็นเพียงคำพิพากษาของศาลล่าง ซึ่งอาจถูกศาลสูงของสหรัฐเปลี่ยนแปลงได้ แต่ก็เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าศาลของ ประเทศสหรัฐอเมริกา มีแนวความคิดในการกำหนดค่าเสียหายเป็นการลงโทษสูงมาก สูงขนาดทำให้กิจการใหญ่ๆ ที่ถูกศาลพิพากษาถึงขนาดล้มละลายได้ โรงพยาบาลและแพทย์ของสหรัฐอเมริกาก็ถูกคนไข้ฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นการลงโทษจำนวนสูงมากทำนองเดียวกัน ทางโรงพยาบาลและแพทย์จึงต้องให้บริษัทประกันภัยมารับผิดชอบโดยยอมเสียเบี้ยประกันแทน คนไข้ทั่วไปเลยต้องเสียค่ารักษาพยาบาลสูงเพราะส่วนหนึ่งคือค่าเบี้ยประกันดังกล่าว ดังนั้นแล้วสังคมไทยจึงควรพิจารณาว่าสมควรให้ศาลไทย มีการใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเป็นการลงโทษจำนวนสูงมากๆ ทำนองเดียวกันหรือไม่ หากสมควรให้มีและกิจการนั้นยังอยู่ต่อไปได้ ค่าครองชีพของชาวบ้านทั่วไปก็ต้องสูง ค่ารักษาพยาบาลของคนไข้ทั่วไปก็ต้องแพงมากๆ เป็นเงาตามตัว เช่นเดียวกันหากวิเคราะห์ว่าในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจที่หากศาลใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเข้ามาเกี่ยวข้อง จริงอยู่ที่จะทำให้ผู้ประกอบการได้ตระหนักและใช้ความระมัดระวัง

ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ อันจะส่งผลดีต่อผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย แต่ก็น่าเป็นห่วงว่าอาจทำให้ผู้ประกอบการต้องหาบริษัทประกันภัยมารับผิดชอบโดยยอมเสียเบี้ยประกันแทน อันทำให้ผู้บริโภคโดยทั่วไปต้องมารับภาระดังกล่าวแทนเนื่องจากผู้ประกอบการก็ต้องบวกต้นทุนดังกล่าวเข้าไปในสินค้าหรือบริการของตน ซึ่งจะส่งผลให้ค่าครองชีพของประชาชนต้องสูงขึ้นตามไปด้วย

2. การกำหนดค่าเสียหายน้อยกว่าความเป็นจริง

กล่าวคือหาก (1) ผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย หรือ (2) ผู้เสียหายไม่ช่วยบรรเทาความเสียหาย ซึ่งในหัวข้อนี้ยังมีประเด็นปัญหาที่ต้องวิเคราะห์

3. การกำหนดค่าเสียหายโดยประมาณ

การประมาณค่าเสียหาย เป็นการใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายโดยการประมาณ ซึ่งใช้ทั้งการกำหนดค่าสินไหมทดแทนอันเป็นบททั่วไปตามมาตรา 438 ในกรณีมีความเสียหายแต่โจทก์นำสืบค่าเสียหายไม่ได้ (ฎีกาที่ 909/ 2497) หรือการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเฉพาะเรื่องประเภทความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน ตามมาตรา 446, 447 เช่น ทำลายครัวและห้องน้ำ โจทก์ใช้สิ่งเหล่านั้นไม่ได้ตามปกติ ขาดความสุขตามปกติ ศาลให้ใช้ค่าเสียหายสูงกว่าราคาทรัพย์ที่ถูกทำลายตามที่เห็นสมควร (ฎีกาที่ 1617-1618/2500) โจทก์ถูกข่มขืนจนมีครรภ์ ค่าของความเป็นสาวยอมตกต่ำ ไม่มีชายใดประสงค์แต่งงานด้วย ฎีกาที่ 2533/2518) โจทก์ถูกตัดข้อมือ (ฎีกาที่ 1447/2523)

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 909/2497 เป็นเรื่องที่โจทก์นำสืบถึงความเสียหายที่ได้รับจากการขายผลไม้ไม่ได้ คือสวนของโจทก์ถูกทำละเมิดทำลายท่อ ระบายน้ำ ทำให้น้ำเค็มเข้าสวนต้นผล

ไม้ตายไม่ได้แสดงผลไปขาย แต่โจทก์สืบไม่ได้ว่า ต้นไม้แต่ละต้นในปีนั้นจะเกิดดอกผลได้เท่าไร ศาลก็กำหนดให้ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดตามมาตรา 438 หรือความเสียหายอีกอย่างหนึ่งที่ไม่อาจจะกำหนดเป็นราคาเงินได้ ศาลก็ต้องใช้ประมาณเอา เช่น ความเสียหายเกี่ยวกับร่างกาย อย่างสองฎีกาหลัง หน้าเสียโฉมร่างกายพิการ ต่างๆ เหล่านี้ ถือว่าเป็นความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ ศาลก็ต้องใช้ประมาณเอาให้มากน้อยเท่าไร ต้องดูที่ฐานะและสภาพสังคมของผู้เสียหายด้วย

ฎีกาที่ 5251/2554 “ความเสียหายที่มีใช้ตัวเงินนี้กฎหมายให้ศาลมี อำนาจกำหนดให้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด เพราะค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่มีใช้ตัวเงินย่อมจะนำสืบคิดเป็นจำนวนเงินเท่าใดไม่ได้ อยู่ในตัว เมื่อพิจารณาถึงขนาดแผล วิธีการรักษา การทนทุกข์ทรมาน ทูพพล ภาพตลอดชีวิต การเสียบุคลิกภาพ ถือว่าเป็นความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน

จากหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและแนวคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการกำหนดค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ หรือค่าเสียหายทางจิตใจ กฎหมายไทยเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการกำหนดเป็นกรณีๆ ไป โดยไม่ได้มีหลักเกณฑ์บางอย่างมากำหนดอย่างชัดเจนเหมือนกฎหมายต่างประเทศ เช่นหากเป็นความเสียหายทางจิตใจต้องเป็นความเสียหายที่มาจากการประสบอันตรายทางด้านร่างกายด้วย หรือหากเป็นความเสียหายทางจิตใจที่ได้รับจากการประสบอันตรายของผู้อื่น ผู้ได้รับความเสียหายทางจิตใจต้องอยู่ในบริเวณที่อันตรายนั้นด้วย

การอภิปรายผลการศึกษา

1. กำหนดค่าเสียหายทางจิตใจที่หากศาล

จะใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเข้ามาเกี่ยวข้อง จริงอยู่ที่จะทำให้ผู้ประกอบการได้ตระหนักและใช้ความระมัดระวังในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ อันจะส่งผลดีต่อผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย แต่ก็น่าเป็นห่วงว่าอาจทำให้ผู้ประกอบการต้องหาบริษัทประกันภัยมารับผิดชอบโดยยอมเสียเบี้ยประกันแทน อันทำให้ผู้บริโภคโดยทั่วไปต้องมารับภาระดังกล่าวแทนเนื่องจากผู้ประกอบการก็ต้องบวกต้นทุนดังกล่าวเข้าไปในสินค้าหรือบริการของตน ซึ่งจะส่งผลให้ค่าครองชีพของประชาชนต้องสูงขึ้นตามไปด้วย

ดังนั้น ด้วยสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันไม่สมควรอย่างยิ่งที่ศาลไทยจะใช้หลักเกณฑ์ค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้เพื่อกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ แต่ในเบื้องต้นผู้วิจัยเสนอให้ศาลไปใช้การกำหนดค่าสินไหมทดแทนโดยการประมาณทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งกรณี

2. จากข้อเสนอแนะข้างต้น เมื่อผู้วิจัยเสนอให้ใช้การกำหนดค่าสินไหมทดแทนโดยการประมาณ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนั้นขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาลซึ่งปราศจากกรอบที่ชัดเจนและแน่นอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอให้ศาลไทยใช้หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจเหมือนกับกฎหมายต่างประเทศ กล่าวคือ หากศาลจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าเสียหายทางจิตใจได้ จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงด้วยว่าความเสียหายทางจิตใจที่ผู้เสียหายได้รับนั้น เป็นส่วนหนึ่งของความเสียหายที่มาจากทางร่างกายด้วย และหากความเสียหายทางจิตใจที่ผู้เสียหายได้รับจากการประสบอันตรายของผู้อื่น ผู้ที่ได้รับความเสียหายทางจิตใจต้องอยู่ในบริเวณที่อันตรายนั้นได้เกิดขึ้นด้วย

3. ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 (1)

ในเรื่องขอบเขตของค่าเสียหายทางจิตใจ กล่าวคือ ในกรณีที่มีการกระทำละเมิดต่อร่างกายหรืออนามัย โดยกฎหมายควรกำหนดกรอบของค่าเสียหายทางจิตใจไว้ว่า ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายทางจิตใจได้ไม่เกิน 1- 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง ส่วนกรณีละเมิดเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย กฎหมายควรจำกัดค่าเสียหายทางจิตใจที่ต้องชดเชยให้แก่สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดานของผู้เสียหายซึ่ง

ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยซึ่งถึงแก่ความตายไปก่อน โดยกำหนดไว้ว่าไม่ควรเกินจำนวน 1 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง เพราะสามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ไม่ใช่เป็นผู้ได้รับอันตรายโดยตรงจากการกระทำละเมิดของผู้ประกอบการ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้บังคับ กฎหมายและสอดคล้องกับหลักกฎหมายของต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- พิศवास สุคนธพันธุ์. (2524). ความเสียหายทางจิตใจ ตามกฎหมายระบบคอมมอนลอว์. วารสารนิติศาสตร์, 12(2), 168.
- เพ็ง เพ็งนิตติ. (2552). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 6). หจก. จีรรัชการพิมพ์
- มานิตย์ วงศ์เสรี, วรรณชัย บุญบำรุง, พินัย ณ นคร, สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ และอิงอร จินตนาเลิศ. (2544). ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้า (product Liability). กองวิเคราะห์โครงการและประเมินผล สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อนันต์ จันทโรภากร. (2544). การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบเรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย. โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- Smith, C. (2006). *The Latest from Craig Smith's*. <http://www.Craigsmithsblog.com/>.